

УДК 378.147:111

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ АНГЛОМОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Конотоп О.С.

o.s.konotop@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8451-357X>

Київський національний лінгвістичний університет

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка

Дата надходження 12.10.2020. Рекомендовано до друку 01.12.2020.

Анотація. Статтю присвячено сучасним підходам до навчання іноземних мов у закладах вищої освіти та обрано з них перспективні для формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності. Визначено такі підходи щодо її формування: компетентнісний, рівневий, комунікативно-діяльнісний, лінгвосоціокультурний, когнітивний, рефлексивний. Розглянуто їхню сутність і реалізацію в освітньому процесі у закладах вищої освіти. Визначені підходи мають бути покладені в основу теоретичного розроблення концепції формування у майбутніх учителів початкової школи англомовної навчально-стратегічної компетентності і практичної реалізації у відповідній методиці.
Ключові слова: майбутні вчителі початкової школи, навчально-стратегічна компетентність, іноземна мова, підходи до навчання.

Конотоп Е. С. Киевский национальный лингвистический университет, Национальный университет "Черниговский коллегіум" имени Т.Г. Шевченко

Современные подходы к формированию у будущих учителей начальной школы английской учебно-стратегической компетентности

Аннотация. Статья посвящена подходам к обучению иностранным языкам в заведениях высшего образования и отбору из них перспективных для формирования у будущих учителей начальной школы англоязычной учебно-стратегической компетентности. Определены следующие современные подходы к ее формированию: компетентностный, уровневый, коммуникативно-деятельностный, лингвосоциокультурный, когнитивный, рефлексивный. Рассмотрена их сущность и реализация в образовательном процессе в заведениях высшего образования. Обозначенные подходы должны быть положены в основу теоретической разработки концепции формирования у будущих учителей начальной школы англоязычной учебно-стратегической компетентности и практической реализации в соответствующей методике.

Ключевые слова: будущие учителя начальной школы, учебно-стратегическая компетентность, иностранный язык, подходы к обучению.

Konotop O. Kyiv National Linguistic University, T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Collehium"

Modern Approaches to prospective primary school teachers' strategic competence development.

Abstract. Introduction. In the system of modern national education the conceptual bases are constantly being formed, the content of foreign language teaching in higher education institutions is being updated and changed. In today's requirements for the foreign language training of students of Bachelor Degree of Non-Linguistic Higher Education Institutions the role of the ability to obtain information from different sources, to absorb, supplement and evaluate it, to apply different ways of cognitive and creative activity is increasing. CEFR (2018) identifies strategic competence as a key element to develop communicative competence. Thus, the development of strategic competence is of a great importance for students. **Purpose.** To determine the modern tendencies of approaches to teaching future primary school teachers of English strategic competence. **Methods.** To achieve the stated aim current research works have been summarized and analyzed. **Results.** The analysis helped to single

out the modern tendencies of the research. The modern tendencies of scientific and methodological study of strategic competence of prospective primary school teachers development are outlined. The following modern approaches to its formation are defined: competency-based approach, level-based approach, the action-oriented approach, linguo-socio-cultural approach, cognitive and reflexive approaches. According to outlined in the scientific paper modern tendencies the development of strategic competence for the foreign language training of students of Bachelor Degree of Non-Linguistic Higher Education Institutions must be performed. **Conclusion.** The defined modern trends will be put into the theoretical development of the concept of prospective primary school teachers of English strategic competence development and practical implementation in the appropriate methodology, which is a prospect for our further scientific exploration.

Key words: prospective primary school teachers, strategic competence, foreign language, approaches to teaching.

Постановка проблеми. У системі сучасної національної освіти формуються концептуальні засади, оновлюється і змінюється зміст навчання іноземної мови (ІМ) у закладах вищої освіти (ЗВО). Важливе значення надається застосуванню сучасних підходів до освітнього процесу, які спрямовані на практичне опанування фахових знань і формування навичок. Для ефективного формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності (НСтК) необхідно розглянути сучасні підходи до навчання ІМ в цілому, англійської зокрема, у руслі яких здійснюватиметься процес іншомовної підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реалізації підходів до навчання ІМ в освітньому процесі постійно перебувають у науковому фокусі, їх упровадженням займалися: О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Н. Д. Гальськова, І. П. Задорожна, І. О. Зимня, Л. Я. Зеня, Н. В. Майер, А. К. Маркова, С. Ю. Ніколаєва, О. О. Паршикова, В. Г. Редько, В. В. Сафонова, Г. К. Селевко, Н. К. Скляренко, О. Б. Тарнопольський, Ю. Г. Татур, В. В. Черниш, А. М. Щукін, R. Barnett, G. Brown, Ch. Brumfit, L. Darling-Hammond, M. Eraut, T. Hyland, R. Mendenhall, E. L. Low, P. G. Taylor, J. Joseph, & J. C. Atienza, J. Raven, D. Nunan, S. Savignon, D. Shandler, J. Stephenson та ін.

Мета статті – визначити ефективні методичні підходи до формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної НСтК.

Основні результати дослідження. До пріоритетних підходів, у межах яких здійснюється навчання ІМ у сучасних ЗВО України, відносимо компетентнісний, рівневий, комунікативно-діяльнісний, лінгвосоціокультурний, когнітивний, рефлексивний підходи. Розглянемо реалізацію процесу формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної НСтК у межах кожного із визначених методичних підходів. Підхід до навчання розглядається в методичці як базисна категорія, яка визначає стратегію навчання мови та вибір методу навчання, що реалізує цю стратегію (Азимов, 2009, с. 200).

Компетентнісний підхід. Основним результатом сучасної вищої освіти має стати не система знань, умінь і навичок, а здатність випускника ЗВО знаходити правильні рішення і діяти в конкретній життєвій ситуації, уміння застосовувати свої знання в незнайомих ситуаціях, вибудовувати комунікацію з іншими людьми, а в майбутньому і професійних ситуаціях. У цьому зв'язку реалізація компетентнісного підходу в навчанні ІМ у ЗВО, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетентностей особистості, набуває особливої актуальності.

На думку дослідників, в Україні існує три групи поглядів науковців на реалізацію компетентнісного підходу в освіті: 1) компетентнісний підхід є певною модою на компетентність (терміни “компетенція” і “компетентність” є даниною європейській моді, без яких можна обійтися, використовуючи їхні класичні прототипи – “рівень підготовленості випускника”, “навчальні вміння” тощо); 2) компетентнісний підхід не є абсолютно новим для вітчизняної освіти (орієнтація освіти на спеціальні та на комплексні способи навчальної діяльності

уже була описана в роботах М. Скаткіна, І. Лернера, В. Краєвського, М. Щедровицького та ін.); 3) компетентнісний підхід є однією з основ оновлення освіти (нові терміни означають напрям розвитку (або модернізації) освіти, і що ця новизна допоможе актуалізувати освіту. Адже “компетенція” і “компетентність” широко використовуються для опису життєдіяльності людини і означають високу якість її професійної діяльності) (Авшенюк, 2014, с. 50-51).

На основі проведеного контент-аналізу терміна “компетентнісний підхід” О. В. Чубарук з’ясував, що компетентнісний підхід визначається науковцями як нова парадигма формування педагогічних кадрів, що передбачає включення в систему комплексної стандартизації якості вищої освіти таких новоутворень, як конкурентоспроможність і конкурентоздатність; поступова переорієнтація домінуючої освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань і формування навичок до створення умов для оволодіння комплексом компетенцій; надання переваги не поінформованості учня, а його вмінню вирішувати проблеми; пріоритетна орієнтація на цілі (вектори) освіти, якими є научуваність, самовизначення (самодетермінація), самоактуалізація, соціалізація, розвиток індивідуальності; система характеристик працівника, які забезпечують можливість ефективно вирішувати не тільки актуальні, а й потенційні професійні завдання (Чубарук).

На думку Н. М. Авшенюк, компетентнісний підхід дає змогу перейти у вищій освіті від її орієнтації на відтворення знання до застосування й організації знання; покласти в основу стратегію підвищення гнучкості на користь розширення можливості працевлаштування; поставити за основу міждисциплінарно-інтегровані вимоги до результату освітнього процесу; орієнтувати діяльність випускників на розмаїтість професійних і життєвих ситуацій (Авшенюк, 2014, с. 21).

Вважаємо, що в руслі компетентнісного підходу у майбутніх учителів початкової школи має бути сформована професійна компетентність, яка надасть можливість після закінчення навчання у ЗВО зайняти майбутнім фахівцям належне місце на сучасному ринку праці. У процесі фахової підготовки вчителів початкової школи в контексті компетентнісного підходу увага повинна акцентуватися на практичній складовій освіти, що передбачає використання знань у вирішенні різних професійних ситуацій, які виникають у фаховій діяльності.

Рівневий підхід. Використання поняття “рівневий підхід” у нормативно-правових і концептуальних документах, у дослідженнях науковців свідчить, що він уже давно став реалією сучасної освіти та активно реалізується в освітньому процесі у вітчизняних ЗВО, оскільки вирішення завдань, які постають перед сучасною вищою школою, потребують істотного посилення самостійної й продуктивної діяльності тих, хто навчається, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей і відповідно до цього постійного об’єктивного оцінювання, визначенні об’єктів, критеріїв, параметрів володіння і засобів контролю рівня сформованості відповідних комунікативних компетентностей. Проведений нами аналіз численних документів і наукових праць показав наявність великої кількості описів рівнів володіння ІМ, але, як вказує В. В. Черниш, їх не уніфіковано ні в кількості рівнів, ні в кількісному та якісному наповненні дескрипторів і дескрипторних шкал (Черниш, 2015 с. 74).

Під рівнем володіння мовою Е. Г. Азімов та А. М. Щукін розуміють таку категорію методики, яка характеризує ступінь досягнутого студентами як ступінь сформованості мовних умінь та навичок у того, хто користується мовою (Азімов, 2009, с. 326). Додаючи до визначення В. В. Сафоновою стратегічний аспект, під рівнем володіння ІМ у нашому дослідженні розуміємо спеціально виділений рівень комунікативного володіння ІМ, якому притаманні точно визначені характеристики мовної, мовленнєвої, соціокультурної та *стратегічної* поведінки людини, що дає можливість однозначно вирізняти його з-поміж інших рівнів володіння ІМ як засобом спілкування, та визначити рівень у межах конкретної методичної їх класифікації (Сафонова, 2004, с. 63).

І. П. Задорожна відмічає, що запровадження в практику викладання європейської шкали рівнів володіння ІМ дає змогу, по-перше, уніфікувати та стандартизувати цілі навчання; по-друге, забезпечити гнучкість і варіативність навчання відповідно до національних, регіональних чи місцевих потреб; по-третє, уніфікувати оцінку результатів навчання; по-четверте, забезпечити прозорість у визначенні досягнень користувачів мови на міжнародному рівні з метою забезпечення можливості співпраці у галузі мовної освіти (Задорожна, 2012, с. 60).

Комунікативно-діяльнісний підхід. Формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної НСтК передбачає активну навчально-пізнавальну діяльність і має базуватись на засадах комунікативно-діялісного (особистісно-діялісного) підходу. З урахуванням цього підходу, надаючи особистісного смислу, сам процес навчання стає особистісним, що значно стимулює й активізує внутрішній потенціал студента. У комунікативно-діялісному підході існують два його взаємопов'язаних складники – діялісний та комунікативний. Діялісний підхід базується на концептуальних положеннях теорії діяльності.

О. Б. Бігич визначає особистісно-діялісний підхід як єдність особистісного і діялісного складників, хоча відмічає, що такий поділ є умовним і проведений суто з гностичною метою. Обидва складники підходу взаємопов'язані, оскільки студент є водночас активним суб'єктом навчальної та іншомовної мовленнєвої діяльності, які поряд з іншими видами діяльності визначають його особистісний і діялісний розвиток (Бігич, 2010, с. 5).

За О. Б. Бігич особистісний складник підходу передбачає, що в центрі процесу іншомовної освіти перебуває сама особистість – студент – його мотиви й цілі оволодіння ІМ (лінія особистісного розвитку) та його неповторний психологічний склад – когнітивні процеси й емоційно-вольові якості (лінія інтелектуального й емоційно-вольового розвитку) (Бігич 2010, с. 6; Бігич, 2014, с. 13). Виходячи з інтересів студента, його рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності, викладач визначає навчальну мету заняття, спрямовує і коригує весь освітній процес з метою всебічного розвитку особистості студента. У рамках цієї складової особистісно-комунікативного підходу мета кожного заняття формується з позиції кожного суб'єкта навчання і всієї групи в цілому.

У межах кожної лінії розвитку особистісно-діялісного розвитку О. Б. Бігич окреслила пріоритетні складники розвитку особистості в процесі іншомовної освіти (Бігич, 2010, с. 6; Бігич, 2014, с. 14). О. М. Метьолкіна об'єктами особистісного розвитку студентів визначає мотиви учіння, когнітивні процеси, задіяні в процесі оволодіння ІМ, та емоційно-вольові якості; об'єктами діялісного розвитку – знання, навички й уміння, які складають професійно орієнтовану компетенцію та компетенцію в учінні (Метьолкіна, 2010, с. 115), та підкреслює, що студент ЗВО є активним суб'єктом двох різновидів діяльності: професійно орієнтованого учіння (як систематичного набуття знань та оволодіння вміннями й навичками, необхідними для здійснення майбутньої фахової діяльності) та іншомовної мовленнєвої діяльності (Метьолкіна, 2010, с. 114).

У межах діялісного складника підходу О. Б. Бігич наголошує, що особистість є водночас суб'єктом двох видів діяльності, які є провідними в процесі її іншомовної освіти: навчальної діяльності (лінія діялісного розвитку) та іншомовної мовленнєвої діяльності (лінія комунікативного розвитку). У свою чергу, навчальна діяльність чи навчання є двостороннім процесом, який складається з діяльності учня – учіння – та з діяльності вчителя – навчання (Бігич, 2010, с. 6).

В умовах особистісно-діялісного підходу в формуванні англomовної НСтК ставиться й виконується головне завдання сучасної освіти – створення умов для розвитку гармонічної, морально досконалої, соціально активної через активізацію внутрішніх резервів, професійно компетентної та здатної до саморозвитку особистості, а отже, і конкурентоспроможної на ринку праці.

Лінгвосоціокультурний підхід. Сучасні вимоги до іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи не обмежуються досконалим вивченням її як засобу спілкування. Пріоритетного значення набуває залучення до процесу вивчення ІМ культури країни та народу, мова якого вивчається. Сучасна вища школа має забезпечити можливість формування багатомовної особистості, яка має повагу не лише до власних національних традицій, а й з розумінням й толерантністю ставитися до інших культур, відзначається умінням жити і взаємодіяти в різних культурних системах, поєднувати в собі цінності рідної та іншомовної культур і готова до міжкультурної комунікації. С. Г. Тер-Минасова наголошує, що для забезпечення ефективного спілкування між представниками різних культур недостатньо подолати лише мовний бар'єр, адже для цього потрібно також подолати бар'єр культурний (Тер-Минасова, 2008, с. 8-10). Тому формування у майбутніх учителів початкової школи англійської мовної НСтК у руслі лінгвосоціокультурного підходу в умовах міжкультурного спілкування є актуальним.

Лінгвосоціокультурний підхід базується на реалізації принципу діалогу культур. Ю. І. Пассовим виділено такі аспекти діалогу культур: соціологічний аспект, який передбачає розуміння спільності, залежності однієї культури від іншої; соціокультурний аспект, при якому кожна сторона спілкування набуває соціокультурного статусу суб'єкта; аксіологічний аспект, який забезпечує розуміння цінностей чужої культури і поваги до них; психологічний аспект, який позначає взаєморозуміння, яке веде до координації, співробітництва, емоційного контакту (Пассов 2003).

Основною метою навчання ІМ студентів гуманітарних спеціальностей є формування особистості як суб'єкта діалогу культур. Для реалізації цієї мети студенти повинні розуміти, що кожна культура має право на існування і може бути оцінена лише з позиції її власних цінностей і норм; розуміти себе у якості полікультурних суб'єктів, одночасно приналежних до цілого ряду типу і видів культур; визначати своє місце у спектрі культур, бачити і розуміти свою роль, значущість і функцію в глобальних загальнолюдських процесах; ставити себе на місце інших, виявляти ініціативу на встановлення і підтримку міжкультурного контакту у дусі миру в контексті діалогу культур; виступати культурно-історичними суб'єктами рідної країни, регіону, міста; брати активну посильну участь в діях проти культурної нерівності, культурної дискримінації, культурного вандалізму і культурної агресії (Сисоев, 2000).

Когнітивний підхід. Використання комунікативно-когнітивного підходу до навчання ІМ обумовлено вимогами сьогодення щодо організації освітнього процесу у ЗВО відповідно до пізнавальних особливостей та уподобань особистості студента. Е. Г. Азімов та А. М. Щукін розглядають когнітивний підхід як такий, що ґрунтується на положеннях когнітивної психології і передбачає у процесі навчання опору на принцип свідомості, врахування різних когнітивних стилів, характерних для учнів конкретної групи, та навчальних стратегій, якими вони послуговуються (Азімов, 2009, с. 96).

В умовах суттєвого обмеження аудиторної і збільшення самостійної роботи студентів цей підхід надає викладачеві багато переваг, найголовніша з яких – це інтенсифікація та оптимізація освітнього процесу. Однією із пріоритетних цілей іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи є формування пізнавально творчої особистості, що володіє високим рівнем іншомовної комунікативної компетентності, здатна до сприйняття і передачі різноманітної інформації. Вважаємо, що цей процес має відбуватися з урахуванням положень когнітивно-комунікативного підходу. Когнітивний аспект спрямований на розвиток пізнавального інтересу студентів у процесі навчання ІМ та їхнє усвідомлене ставлення до опанування ІМ як передумови успішної професійної діяльності в подальшому житті, а комунікативний підхід спрямований на оволодіння ними мовленнєвими навичками під час здійснення іншомовної комунікації.

Рефлексивний підхід. Головною метою сучасної вищої педагогічної освіти є розвиток у студента бажання й уміння вчитися упродовж усього життя у подальшій професійній діяльності, системно доповнюючи й збагачуючи знання й уміння, набуті у процесі навчання в ЗВО. Високі вимоги до професійної компетентності вчителя нової української школи в сучасних умовах передбачають наявність не лише глибоких знань з предмета навчання, але й здатності до самоаналізу й удосконалення професійної майстерності впродовж життя. Тому в процесі навчання в ЗВО майбутні учителі початкової школи повинні навчитися орієнтуватися в потоці інформації, самостійно поповнювати свої знання, виявляти творчий підхід до розв'язання навчально-пізнавальних завдань. Саме рефлексія і є одним із важливих компонентів сучасного освітнього процесу, а також системним фактором неперервної освіти, тому формування рефлексивних умінь як складових іншомовної комунікативної компетентності набуває великого значення у практичній іншомовній підготовці майбутніх учителів початкової школи, оскільки вона виконує роль регулятора професійної діяльності педагога, “вивільняє” його свідомість під час виконання вже “відпрацьованих” операцій у стандартних ситуаціях спілкування ІМ та стандартних професійних ситуаціях у цілому (Черниш, 2015, с. 104).

В. В. Черниш зазначає, що сучасні науковці, розробляючи можливості запровадження рефлексивного підходу до освітнього процесу, розглядають рефлексію як мету і як засіб підготовки вчителя (Черниш, 2015, с. 119). І. П. Задорожна рефлексію трактує як процес моделювання студентами дій стосовно навчально-пізнавальних завдань, стратегій досягнення навчальних цілей; пошук альтернативних рішень, аналіз ефективності власної діяльності, самоконтроль та самооцінку (Задорожна, 2012, с. 54).

Л. В. Яковлева, досліджуючи явище рефлексії, зазначає, що процес навчання у педагогічному ЗВО має бути спрямованим на формування готовності студентів до вияву педагогічної рефлексії. Дослідниця характеризує цю готовність як системну, соціально-психологічну якість особистості майбутнього вчителя, що передбачає осмислення процесу та результатів педагогічної діяльності, набуття вміння аналізувати й усувати недоліки задля забезпечення підвищення ефективності розв'язання творчих педагогічних завдань, виокремлюючи такі складові рефлексії, як самооцінка, самовиховання, самоосвіта (Яковлева, 1991).

Важливим у процесі рефлексії є виховання рефлексивної культури майбутнього вчителя початкової школи. Рефлексивна культура – це інтегративна якість особистості, що включає самоаналіз, самооцінку, самопроєктування, самореалізацію, самоконтроль, саморозвиток слухачів з метою розкриття їхнього особистісного та педагогічного потенціалу (Аленченкова, 2016, с. 8).

Результатом формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної НСтК має стати особистісний і професійний розвиток, сформована готовність до постійної рефлексивної діяльності, аналізу, інтерпретації власних досягнень, що впродовж життя сприятиме формуванню власних рефлексивних стратегій і слугуватиме підґрунтям для постійного професійного зростання і самовдосконалення.

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок. Огляд сучасних наукових досліджень дав нам змогу обрати перспективні підходи до формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної НСтК: компетентнісний, рівневий, комунікативно-діяльнісний, лінгвосоціокультурний, когнітивний, рефлексивний. Визначені вище підходи будуть покладені в основу теоретичного розроблення концепції формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної НСтК: обґрунтуванні й описі моделі відповідного навчання, формулюванні цілей та структури і змісту, принципів, методів і засобів конструювання та організації відповідного процесу з урахуванням описаних нами підходів, що і є перспективою наших подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

- Авшенко, Н. М., Десятов, Т. М., Дяченко, Л. М., Постригач, Н. О., Пуховська, Л. П., Сулима, О. В. (2014). *Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика* [монографія]. Кіровоград: Імекс-ЛТД.
- Азимов, Э. Г., Щукин, А. Н. (2009). *Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам)* Москва: ИКАР.
- Аленченкова, А. В. (2016). *Развитие рефлексивной культуры слушателей в процессе дополнительного профессионального образования* (Кандидатская диссертация). Орловский государственный университет имени И.С. Тургенева, Орел, Российская Федерация.
- Бігич, О. Б. (2010). *Особистісно-діяльнісний розвиток молодшого школяра на уроці іноземної мови* [монографія]. Київ: Віпол.
- Бігич, О. Б., Волошинова, М. М., Глазунов, М. С. та ін. (2014). *Сучасний студент у контексті особистісно-діялісного підходу: за результатами науково-методичних досліджень*. Київ: Вид. центр КНЛУ.
- Задорожна, І. П. (2012). *Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Метьолькіна, О. М. (2010). Особистісно-діяльнісний розвиток студента-митника в курсі навчальної дисципліни "Іноземна мова". *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*, 17, 110-116.
- Пасов, Е. И. (2003). *Коммуникативное иноязычное образование: готовим к диалогу культур*. Минск: Лексис.
- Сафонова, В. В. (2004). *Коммуникативная компетенция: современные подходы к многоуровневому описанию в методических целях*. Москва: Еврошкола.
- Сысоев, П. В. (2000). *Обучение учащихся социокультурным стратегиям средствами иностранного языка*. В Н. А. Шарова (Ред.), *Актуальные проблемы языкового образования в России в XXI веке*. Материалы международной научно-методической конференции (с. 35-36). Воронеж: Издательство ВГУ.
- Тер-Минасова, С. Г. (2008). *Война и мир языков и культур*. Москва: Слово Sloco.
- Черниш, В. В. (2015). *Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції у говорінні* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Чубарук, О. В. *Теоретические основы развития профессиональной компетентности учителей филологического профиля*. Взято из: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/16/statti/chubaruk.htm
- Яковлева, Л. В. (1991). *Формирование готовности будущего учителя к педагогической рефлексии*. (Автореферат кандидатской диссертации). Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова, Москва, Российская Федерация.

REFERENCES

- Avshenyuk, N. M., Desyatov, T. M., Dyachenko, L. M., Postryhach, N. O., Pukhovska, L. P., Sulyma, O. V. (2014). *Kompetentnisnyy pidkhid do pidhotovky pedahohiv u zarubizhnykh krayinakh: teoriya ta praktyka* : monohrafiya. Kirovohrad: Imeks-LTD.
- Azimov Je. G., Shhukin A. N. (2009) *Novyy slova rmetodicheskikh terminov i ponjatij (teorija i praktika obuchenija jazykam)* Moskva: IKAR.
- Alenchenkova, A. V. (2016). *Razvitiye reflektivnoy kul'tury slushateley v protsesse dopolnitel'nogo professional'nogo obrazovaniya* (Kandidatskaya disertatsiya). Orlovskiy gosudarstvennyy universitet imeni I.S. Turgenyeva, Orel, Rossiyskaya Federatsiya.

- Bihych, O. B., Voloshynova, M. M., Hlazunov, M. S. Ta in. (2014). Suchasnyy student u konteksti osobystisno-diyalnisnogo pidkhodu: za rezultatamy naukovo-metodychnykh doslidzhen. Kyiv: Vyd. tsentr KNLU.
- Bihych, O. B. (2010). Osobystisno-diyalnisnyy rozvytok molodshoho shkolyara na urotsi inozemnoyi movy [monohrafiya]. Kyiv: Vipol.
- Zadorozhna, I. P. (2012). Teoretyko-metodychni zasady orhanyzatsyyi Samostiynoyi roboty maybutnikh uchyteliv z ovolodinnyia anhlomovnomu komunikativnoyu kompetentsiyeyu (Doktorska dysertatsiya). Kyivskyy natsionalnyy linhvistychnyy universytet, Kyiv, Ukrayina.
- Metolkina, O. M. (2010). Osobystisno-diyalnisnyy rozvytok studenta-mytnyka v kursy navchalnoyi dystsypliny "Inozemna mova". Vykladannya mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity, 17, 110-116.
- Passov, E. Y. (2003). Kommunykatyvnoe ynoyazychnoe obrazovanye: hotovym k dyalo hukultur. Mynsk: Leksys, 2003.
- Safonova, V. V. (2004). Kommunykatyvna kompetentsyya: sovremennyye podkhody k mnohourovnevomu opysanyyu v metodycheskykh tselyakh. Moskva: Evroshkola.
- Sysoev, P. V. (2000). Obuchenye uchashchikhsya sotsyokulturnym stratehiyam sredstvami ynostrannogo yazyka. V V. N. Sharova (Red.), Aktualnye problemy yazykovoho obrazovanyia v Rossyy v XXI veke. Materialy mezhdunarodnoj nauchno-metodicheskoy konferencii (S. 35-36). Voronezh: izdatel'stvo VHU.
- Ter-Minasova, S. G. (2008). Voyna i miryazykov i kul'tur. Moskva: Slovo Sloco.
- Chernysh, V. V. (2015). Teoretyko-metodychni zasady formuvannya u maybutnikh uchyteliv profesiyno oriyentovanoi anhlomovnoyi kompetentsiyi u hovorinni (Doktorska dysertatsiya). Kyivskyy natsionalnyy linhvistychnyy universytet, Kyiv, Ukrayina.
- Chubaruk, O. V. Teoreticheskiye osnovy razvitiya professional'noy kompetentnosti uchiteley filologicheskogo profilya. Vzyato iz: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/16/statti/chubaruk.htm
- Yakovleva, L. V. (1991). Formyrovanye hotovnosti budushcheho uchytelya k pedahohycheskoy refleksyy. (Avtoreferat kandydat-skoy dySSERTatsyy). Moskovskyy hosudarstvennyy unyvvversytet ym. M. V. Lomonosova, Moskva, Rosyyskaya Federatsyya.